

İŞYERİ KAPATMA CEZASININ KALDIRILMASININ BELGE DÜZENİ AÇISINDAN ANALİZİ

GİRİŞ

31.07.2004 tarih ve 25539 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5228 sayılı Kanun’un 60’ıncı maddesiyle, Vergi Usul Kanunu’nun mükerrer 354’üncü maddesi ile 353’üncü maddesinin 5 numaralı bendi 31.07.2004 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmıştır.

Yapılan bu düzenleme sonrasında, belge düzenine uymayan mükellefler için uygulanmakta olan işyeri kapatma cezası ile işyerleri için kapatma kararı verilenlere uygulanmakta olan özel usulsüzlük cezalarının uygulanma olasılıkları ortadan kalkmıştır.

Aşağıda bu cezaların kaldırılması sonrasında geçiş dönemi uygulaması 337 seri numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği’nde¹ yapılan açıklamalar çerçevesinde anlatılacak ve işyeri kapatma cezasının kaldırılmasının belge düzeni üzerindeki etkisi analiz edilecektir.

I. GEÇİŞ DÖNEMİNDE YAPILACAK İŞLEMLER

5228 sayılı Kanunla Vergi Usul Kanunu’nun mükerrer 354’üncü maddesinde düzenlenen işyeri kapatma cezasının ve buna bağlı olarak aynı Kanun’un 353’üncü maddesinin 5 numaralı fıkrasında düzenlenen özel usulsüzlük cezasının kaldırılması üzerine, 31.07.2004 tarihinden önce verilen kapatma kararlarına ilişkin ne şekilde işlem yapılacağı 337 seri numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği’nde düzenlenmiştir. Buna göre;

¹ 337 seri numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği 13.08.2004 tarih ve 25552 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

II. İŞYERİ KAPATMA CEZASININ KALDIRILMASININ BELGE DÜZENİ AÇISINDAN ANALİZİ

Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 354'üncü maddesinde, mükelleflerin, fatura, gider pudsulası, müstahsil makbuzu, serbest meslek makbuzu, perakende satış fişi, ödeme kaydedici cihazla verilen fiş, giriş ve yolcu taşıma bileti, sevk irsaliyesi, taşıma irsaliyesi, yolcu listesi, günlük müşteri listesi ile Maliye Bakanlığınca düzenlenme zorunluluğu getirilen belgeleri bir takvim yılı içinde üç defa kullanmadıklarının veya bulundurmadıklarının tespiti halinde işyerlerinin kapatılabileceği belirtilmiştir.

Vergi Usul Kanunu'nun bu hükmünün uygulanmasından maksat, belge düzenine uymamama konusunda ısrarcı olan mükelleflerin bu davranışlarından vazgeçirilerek belge düzenine riayet etmelerini sağlamak ve bu şekilde vergi kayıp ve kaçığını önleyerek ekonomiyi kayıt altına almaktır.

Ceza hukuku maddi bir hukuk dalı olmakla birlikte, ülkemiz uygulamasında vergiye ilişkin ceza hükümleri ayrı bir ceza kanunuyla düzenlenmemiştir. Vergiye ilişkin ceza hükümlerine, Vergi Usul Kanunu'nda yer verilmiştir. Vergi Usul Kanunu'nun dördüncü kitabı, vergi suçları ve bunlara uygulanacak ceza hükümlerini içermektedir. Vergi kanunları hükümlerine aykırı hareket edenler, burada belirtilen vergi cezaları ve diğer cezalarla cezalandırılmaktadır.²

Modern ceza hukukunun; hukuka aykırı fiil, failin kişiliği ve cezai sonuçlar olmak üzere üç ana bölüme ayrılabilmesi söylenebilir. Cezai sonuçlar, caydırma ve ıslah araçlarıdır. Yegane ve en etkili araçlar olmamakla beraber, örgütlenmiş her toplum, tarihi yönden gerekli vazgeçilmez olan bu araçların yardımı ile suçlulukla mücadele etmeye ve bunu kontrol altına almaya çalışır.³

Yukarıda belirtildiği gibi kanunda suç olarak nitelendirilmiş olan, bir takvim yılı içinde üç defa belge düzenine uymama fiili, işyeri kapatma müeyyidesi ile cezalandırılmıştı. Bu ceza esas itibarıyla ağır bir müeyyide olarak kabul edilmekte ve ekonomik gerekçelere uymaması sebebiyle pek çok ortamda eleştirilmekteydi.

Aslında, bir takvim yılı içinde üç defa belge düzenine uyulmaması mükellefin uygulanan diğer özel usulsüzlük cezaları ile ıslah olmadığına delil teşkil etmektedir. Kanuna aykırı davranışlarında bu şekilde ısrar eden mükelleflerin işyeri kapatma cezası ile cezalandırılması kanaatimizce uygun ve yerinde bir cezalandırma uygulamasıydı.

² AK, Bülent; **Vergi Suçları ve Cezaları, Türmob Yayınları**, Sayı:2001-8, Eylül 2001, Sayfa:1.

³ TOROSLU, Nevzat; **Ceza Hukuku**, Savaş Yayınları, Mart 1991, Sayfa:5

Bu tür ağır müeyyidelerin ceza hükümlerinden çıkarılması, kanuni hükümleri yerine getirmeyen mükellefleri bu tür davranışları daha sık olarak yapmalarına olanak sağlamaktadır.

Bunun örneklerini daha önceki uygulamalardan anımsamaktayız. Bilindiği üzere, 4369 sayılı Kanunla yapılan düzenlemelere kadar, Vergi Usul Kanunu'nun 361'inci maddesine göre, kesilen özel usulsüzlük cezalarına ve yeniden süre verilmesine rağmen bilgi verme mecburiyetini yerine getirmeyen mükelleflere bir aydan üç aya kadar hapis cezasına hükmedilebilmekteydi. Ancak, bu düzenlemenin 4369 sayılı Kanunla Vergi Usul Kanunu'ndan çıkarılması mükelleflerden bilgi alınmasını zorlaştırmıştır. Vergi inceleme elemanlarına inceleme ile ilgili çeşitli bilgileri vermek istemeyen mükellefler, belli tutarlarda kesilen özel usulsüzlük cezasına rağmen haklarında uygulanabilecek daha ağır bir müeyyide bulunmadığı için bu mecburiyetleri yerine getirmekte eski uygulamaya oranla daha az dikkatli davranmaktadırlar.

İşyeri kapatma cezasının iktisadi gerekçelerle adil olmadığı ve bu nedenle kaldırılmasının yerinde bir uygulama olduğu söylenebilir. Ancak, vergi sistemini modern ülkelerin vergi sistemleri ile uyumlu hale getirme çabası içinde olan ülkemizin kaldırılan bu ceza yerine iktisadi gerekçelere daha uygun bir cezayı Vergi Usul Kanunu hükümleri arasına yerleştirmesi gerekir.

Diğer taraftan, belge düzenine uyumun sağlanması, kayıt dışı ekonomi ile mücadele amacıyla ülkemizde çok kritik bir öneme sahiptir. Bu düzeni sağlamaya yönelik olan en önemli ceza uygulaması olan işyeri kapatma cezasının kaldırılmasından sonra mutlak surette bunu telafi edecek bir cezanın öngörülmesi gerekmektedir. Örneğin, bu amaçla Vergi Usul Kanunu'nun 353'üncü maddesinin 1 ve 2 numaralı bentlerine göre uygulanan özel usulsüzlük cezalarının ciddi tutarlarda artırılması düşünülebilir.

SONUÇ

Yukarıda da belirtildiği gibi, cezai müeyyideler, caydırma ve ıslah araçlarıdır. Yegane ve en etkili araçlar olmamakla beraber, örgütlenmiş her toplum, tarihi yönden gerekli vazgeçilmez olan bu araçların yardımı ile suçlulukla mücadele etmeye ve bunu kontrol altına almaya çalışmaktadır. Belge düzenine uymayan mükellefleri ıslah amacıyla düzenlenmiş olan işyeri kapatma cezasının kaldırılması ve yerini bunu telafi edecek daha modern bir cezai müeyyidenin getirilmemiş olması belge düzenini sağlamakta zaten zorlanan ülkemizin daha da fazla zorluklar yaşayacağını düşündürmektedir.

Emre KARTALOĞLU
Gelirler Kontrolörü

Adres :*Gelirler Kontrolörleri İstanbul Grup Başkanlığı*
Büyükdere Cad. No:189 Levent / İSTANBUL

Tel : 0 212 270 20 59

Hesap No : Akbank Levent Şubesi 83019